MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tal-25 ta' Settembru, 2008

Rikors Numru. 1/2008

Victor **SPITERI**

vs

L-AVUKAT ĠENERALI, l-Onorevoli Ministru għall-Kompetitivita' u l-Komunikazzjonijiet, il-*Malta Maritime Authority* u d-Direttur tal-Portijiet

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fit-3 ta' Jannar, 2008, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, ir-rikorrent talab li l-Qorti ssib li n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu bħala *foreman* fil-portijiet ta' Malta min-naħa tal-intimati jew ta' min minnhom, jikkostitwixxi ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu kif imħarsin bl-artikoli 3, 6, 14 u 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar 'il quddiem

imsejħa “il-Konvenzjoni”), u li tagħtih kull rimedju xieraq kontra dan il-ksur;

Rat id-degriet tagħha tad-9 ta’ Jannar, 2008, li bih ordnat in-notifika lill-intimati u qiegħdet ir-Rikors għas-smigħ tas-17 ta’ Jannar, 2008;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimati Awtorita’ Marittima ta’ Malta u Direttur tal-Portijiet fis-16 ta’ Jannar, 2008, li biha laqgħu għat-talbiet tar-rikorrent billi qalu li t-tiġdid ta’ liċenza jsir minn sena għal sena u r-rikorrent ma jistax jinqeda b’dawn il-proċeduri biex jitlob għarfien ta’ liċenza dejjiema. Żiedu jgħidu li bħala parti mill-bidliet li seħħew fl-aħħar żmien dwar it-tħaddim tal-portijiet f’Malta, u bi qbil mal-maġġoranza tal-ħaddiema interessati, ttieħdet id-deċiżjoni li l-*foremen* jirtiraw malli jagħlqu l-wieħed u sittin (61) sena. Għalhekk, billi r-rikorrent qabeż dik l-eta’, ma għandux jedd jistenna li l-liċenza tiegħu terġa’ tiġġedded. Bi twettiq ta’ dak il-ftehim u taħt is-setgħat mogħtija fl-artikolu 17 tal-Kapitolu 171 tal-Liġijiet ta’ Malta, fl-24 ta’ Diċembru, 2007, inħareġ l-Avviż Legali 437/2007 li stabilixxa l-għeluq ta’ 61 bħala l-eta’ tal-irtirar ta’ *foremen*. L-intimati jżidu jgħidu li r-rikorrent naqas li jinqeda bir-rimedji ordinarji li kellu disponibbli għalih qabel ma ressaq din il-kawża, u għalhekk hemm raġuni tajba biex din il-Qorti tagħżel li ma teżerċitax is-setgħat kostituzzjonali tagħha biex tisma’ l-każ. Fil-mertu, laqgħu billi qalu li t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u d-dritt għaliex, li kieku kellhom jintlaqgħu, ikunu jiksru l-liġi li saret fl-interess pubbliku. Fuq kollox, jiċħdu li ċ-ċirkostanzi tal-każ tar-rikorrent jiksru xi wieħed mill-jeddijiet fundamentali li huwa jsemmi fir-rikors tiegħu u dan għaliex la twettaq xi trattament inuman mar-rikorrent, la kien hemm ksur ta’ jedd ta’ smigħ xieraq, ma kien hemm l-ebda diskriminazzjoni bil-fatt li l-eta’ tal-irtirar ġiet iffissata fl-eta’ ta’ 61 sena, u lanqas jista’ jingħad li liċenza biex jaħdem tikkostitwixxi “possediment” għall-finijiet tal-Konvenzjoni;

Rat ir-Risposta mressqa mill-intimati Avukat Ġenerali u l-Ministru għall-Kompetitivita’ u Komunikazzjoni fis-17 ta’ Jannar, 2008, li biha laqgħu għat-talbiet tar-rikorrent billi qalu, preliminarjament, li l-Avukat Ġenerali mhux il-

kontradittur leġittimu tal-pretensjonijiet tar-rikorrenti għaliex hu m'huwiex responsabbli għall-ħruġ jew tiġdid ta' liċenzi, iżda hemm ħaddieħor li huwa responsabbli minn dan. Jgħidu wkoll li, ladarba r-rikorrent naqas li jinqeda bir-rimedji ordinarji li kellu miftuħin għalih qabel ressaq din l-azzjoni, l-Qorti jmissha tagħżel li ma twettaqx is-setgħat tagħha kostituzzjonali biex tisma' din il-kawża, minħabba li l-azzjoni tressqet qabel waqtha. Għalhekk, safejn ir-rikorrent irid jinqeda b'din il-kawża minflok jinqeda bir-rimedji ordinarji miftuħin għalih, il-Qorti jmissha ssib li din l-azzjoni hija waħda fiergħa u vessatorja. Jiġbdu l-attenzjoni tal-Qorti wkoll li, marbut mal-mertu ta' din il-kawża, qegħda tinstema' minn qorti oħra kawża kostituzzjonali mressqa minn ħaddiema oħrajn tal-port, u għalhekk din il-kawża jmissha tistema' flimkien ma' dik li tressqet qabel. Fil-mertu, jgħidu li r-rikorrent ma ġarrab ksur tal-ebda jedd fundamentali tiegħu;

Rat il-provi dokumentali u r-riferenzi ta' sentenzi mressqa mill-partijiet tul is-smigħ tal-kawża;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet;

Rat id-degriet tagħha tat-18 ta' Marzu, 2008, li bih iddikjarat magħluq l-istadju tal-ġbir tal-provi u tat żmien lill-partijiet biex iressqu Noti ta' Sottomissjonijiet dwar il-każ;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mir-rikorrent fis-7 ta' April, 2008[1];

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-Awtorita' intimta fil-5 ta' Mejju, 2008[2];

Rat in-Nota ta' Riferenza mressqa mill-istess Awtorita' intimata waqt is-smigħ tas-7 ta' Mejju, 2008[3];

Semgħet is-sottomissjonijiet bil-fomm tal-avukati tal-partijiet;

---

[1] Paġġ. 362 sa 379 tal-proċess
[2] Paġġ. 381 sa 394 tal-proċess
[3] Paġġ. 395 sa 407 tal-proċess

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tas-7 ta' Mejju, 2008, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Rat id-degriet tagħha tad-9 ta' Mejju, 2008, li bih ħalliet li l-intimati Ministru għall-Kompetitivita' u Komunikazzjoni u l-Avukat Ġenerali jressqu n-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħhom minkejja li kien għalaq iż-żmien mogħti lilhom fid-degriet tagħha tat-18 ta' Marzu, 2008;

Rat l-imsemmija Nota ta' Sottomissjonijiet[4] tal-intimati mressqa bi tweġiba għas-sottomissjonijiet tar-rikorrent;

Ikkunsidrat:

Illi b'din l-azzjoni r-rikorrent irid li l-Qorti ssib li n-nuqqas ta' ħruġ ta' liċenza min-naħa tal-Awtorita' intimata wasslu biex ġarrab ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu taħt l-artikoli 3, 6, 14 u 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni. Huwa jqis li dan in-nuqqas hu marbut ma' regolament li jimponi (bħala waħda mill-kundizzjonijiet għall-ħruġ tal-liċenza) li l-applikant ma jkunx qabeż il-wieħed u sittin (61) sena. Għal din l-azzjoni, l-intimati laqgħu billi ressqu bosta eċċezzjonijiet, uħud minnhom preliminari (l-iżjed dwar jekk din il-Qorti għandhiex tisma' l-kawża ladarba r-rikorrent naqas li jieħu r-rimedji ordinarji li kellu għad-dispożizzjoni tiegħu u naqas li jagħmel dan) iżda bosta oħrajn fil-mertu, li bihom iwarrbu l-allegazzjonijiet tar-rikorrent bħala infondati fil-fatt u fid-dritt;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li r-rikorrent twieled fl-1937. Sa mill-1958 kien liċenzjat mal-awtoritajiet portwali Maltin bħala *shore foreman* dwar merkanzija li tgħaddi mill-portijiet ta' Malta. Mal-Awtorita' intimata r-rikorrent huwa reġistrat bil-liċenza numru sebgħa u erbgħin (47). Il-liċenza tiegħu tiġġedded kull sena kalendarja[5]. L-aħħar liċenza mġedda għalqet fil-31 ta' Diċembru, 2007. Il-ħruġ tal-liċenza ta' *foreman* hu

[4] Paġġ. 410 – 7 tal-proċess
[5] Dok "1", f'paġġ. 140 – 5 tal-proċess

regolat kemm bil-liġi ewlenija[6] u kif ukoll minn leġislazzjoni sussidjarja maħruġa fl-1993[7]. Kemm kien ilu jżomm il-liċenza, r-rikorrent dejjem ġeddidha f'waqtha, qatt ma kienet miċħuda t-talba tiegħu għat-tiġdid tagħha, u qatt ma kienu ttieħdu kontrih xi proċeduri dixxiplinari jew instab li kiser id-dispożizzjonijiet tal-liġi li taħtha kienet tinħareġ dik il-liċenza[8]. L-i*status* fiskali tiegħu huwa ta' persuna li tħaddem lilha nnifisha[9];

Illi meta beda f'Malta x-xogħol tat-trasbord tal-merkanzija fl-1971, kien ir-rikorrent li laqa' sejħa biex jagħti s-servizz tiegħu f'dak il-qasam[10]. Huwa dejjem kien il-*foreman* waħdien inkarigat mix-xogħol ta' trasbord f'kull port f'Malta fejn kien isir dak ix-xogħol. Wara li kien żviluppat il-Port Ħieles, fl-1991, ir-rikorrent kien tqabbad bħala *Terminal Foreman* bi ftehim mal-Malta Freeport Terminals Limited[11]. Fir-rigward tar-rikorrent hemm tliet kuntratti dwar is-servizzi tiegħu bħala kuntrattur mal-imsemmija kumpannija[12]. Ir-rikorrent jidher fuq dawk il-ftehim f'ismu proprju. Dawk il-ftehim għadhom fis-seħħ sal-lum[13], iżda r-rikorrent irid jinqeda b'ħaddieħor liċenzjat biex jagħmel ix-xogħol ta' qabel, u daħal f'iżjed spejjeż biex jagħmel dan[14];

Illi fl-1998 bdew isiru negozjati dwar it-tqassim tax-xogħol bejn ix-*shore foremen*. Dan kollu kien qiegħed isir fil-qafas ta' politika li kienet qiegħda tħares għal riforma aktar wiesgħa dwar ix-xogħol fil-portijiet Maltin. Fl-2005 twaqqaf il-*Port Reform Negotiating Team* biex jikko-ordina t-taħdidiet u konsultazzjonjiet mal-partijiet interessati biex ilaħħmu pjan tar-riforma li kellha ssir. Għall-bidu, il-kategorija tal-*foremen* kienu mseħbin fi *trade union* waħda. B'seħħ mill-2006, wara li Valletta Gateway Terminals Limited kienet intgħażlet bħala l-operatur il-ġdid fil-Port il-Kbir minflok il-Cargo Handling Co. Limited, il-biċċa l-kbira minnhom issieħbu ma' *trade union* oħra li

[6] L-art 5 tal-Ordinanza XIV tal-1962 dwar il-Ħaddiema tal-Port (Kap 171)
[7] A.L. 90 tal-1993
[8] Xhieda ta' Carmel Abela 28.1.2008, f'paġġ. 241 – 2 u 250 – 1 tal-proċess
[9] Dok "3", f'paġ. 146 tal-proċess
[10] Dok "RPA", f'paġ. 43 tal-proċess
[11] Dok "RPB", f'paġġ. 44 – 5 tal-proċess
[12] Dokti "VS1" sa "VS3", f'paġġ. 130 – 8 tal-proċess
[13] Xhieda ta' Dr. Stanley Portelli 24.1.2008, f'paġġ. 111 – 2 tal-proċess
[14] Xhieda tar-rikorrent 24.1.2008, f'paġ. 101 – 2 tal-proċess

ngħatat l-għarfien mill-Awtorita' intimata biex tinnegozja l-ftehim ġdid f'isimhom, dejjem fil-qafas tan-negozjati li kienu għaddejjin dwar il-bidla fis-sistema tat-tħaddim tal-portijiet Maltin[15]. Ir-rikorrent u wħud mill-*foremen* l-oħrajn baqgħu imsieħba fit-*trade union* l-oħra. Ir-rikorrent kien talab il-jedd li jkun konsultat b'dak li kien qed iseħħ fin-negozjati tar-Riforma tal-Portijiet, l-iżjed għaliex kienu waslulu għajdut li, fost il-bidliet fil-kundizzjonijiet tal-liċenza tal-*foremen*, kien hemm waħda li toħloq limitu bl-eta' tal-liċenzjat[16]. F'Ġunju tal-2007 l-Awtorita' intimata kienet laħqet ftehim mal-Malta Dockers Union dwar il-prattiċi l-ġodda għall-ħaddiema tal-port;

Illi xi jiem qabel l-għeluq tas-sena 2007, ir-rikorrent kien ressaq talba mal-Awtorita' intimata għat-tiġdid tal-liċenzja għall-2008. Meta ressaq it-talba ġie mgħarraf[17] li ma setgħetx tinħariġlu t-tiġdid tal-liċenza billi kienu għaddejjin in-negozjati u minħabba li kien hemm xi proċeduri ġudizzjarjii għaddejjin. Sa ma għalqet il-liċenzja tiegħu tal-2007, sar bdil fil-leġislazzjoni sussidjarja magħmula f'Avviż Legali maħruġ fl-24 ta' Diċembru, 2007[18], b'seħħ mill-ewwel ta' Jannar ta' din is-sena, li bidel (billi żied) waħda mill-kundizzjonijiet għall-ħruġ ta' liċenza għal *shore foreman* fis-sens li l-persuna ma tridx tkun għalqet il-wieħed u sittin (61) sena[19]. Żieda oħra fl-istess regolament kienet tgħodd għal dawk li, f'għeluq is-sena 2007 ma kien għad kellhom qatt liċenza ta' *foreman* qabel (imma din il-bidla ma tolqotx il-każ tar-rikorrent);

Illi lejn l-aħħar tas-sena 2007, l-intimat Direttur Eżekuttiv tal-Portijiet bagħat jgħarraf lir-rikorrent li ma kienx laqa' t-talba ta' dan għat-tiġdid tal-liċenza. Ir-rikorrent talab li jingħata r-raġuni għaliex ma ngħatax dak li talab. L-intimat ma tax raġuni. *Foremen* oħrajn li wkoll qabżu l-61 sena ma nħarġitilhomx liċenza. F'Novembru tal-2007, uħud minn dawn kienu diġa' fetħu kawża quddiem din il-Qorti (diversament presjeduta) biex jilmintaw minn ksur ta'

---

15 Xhieda ta' Dr. Marc Bonello 28.1.2008, f'paġ. 217 tal-proċess
16 Dok "RPL", f'paġ. 56 tal-proċess
17 Xhieda ta' Carmel Abela, Dok "CA1", f'paġġ. 126 – 7 tal-proċess
18 A.L. 437/07 (maħruġ taħt l-art. 17 tal-Kap 171) u li jemenda r-Regolament 6 tal-A.L. 90 tal-1993
19 Ir-Regolament 6(d) juża l-kliem "*ma jkunx għadu laħaq l-eta' tal-pensjoni statutorja*"

jedd fundamentali[20]. Din il-kawża nfetħet fit-3 ta' Jannar, 2008. Fit-2 ta' Frar, 2008, l-Awtorita' intimata u l-Union Ħaddiema Magħqudin iffirmaw ftehim dwar il-*foremen* li jitqies li daħal fis-seħħ mill-1 ta' Novembru, 2007[21];

Illi għal dak li jirrigwarda l-aspetti ta' dritt marbutin mal-każ wieħed isib eċċezzjonijiet proċedurali li jeħtieġ li din il-Qorti tqishom qabel ma tgħaddi għall-istħarriġ tal-każ fuq il-mertu;

Illi dawn l-eċċezzjonijiet jgħoddu fihom (i) li r-rikorrent naqas li l-ewwel jinqeda bir-rimedji "ordinarji" li kellu għad-dispożizzjoni tiegħu qabel ma messu mexxa b'din il-kawża, u għalhekk il-kawża saret qabel waqtha u hija intempestiva, jekk mhux ukoll fiergħa u vessatorja; (ii) għalhekk, din il-Qorti jmissha tagħżel li ma twettaqx is-setgħat "kostituzzjonali" tagħha ladarba r-rikorrent kellu rimedji oħrajn u ma nqediex bihom; (iii) li l-intimat Avukat Ġenerali jmissu jinħeles milli joqgħod fil-kawża ladarba hu mhux il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni tar-rikorrent ladarba la għandu s-setgħa li joħroġ liċenzi u ladarba l-għamil li minnu jilminta r-rikorrent hemm awtorita' oħra li tista' twieġeb għal għamilha skond l-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta;

Illi **għal dak li jirrigwarda d-disponibilita' ta' rimedji ordinarji** li bihom ir-rikorrent ma nqediex jidher li l-intimati qegħdin jaħsbu fl-azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju taħt l-artikolu 469A tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. L-imsemmija dispożizzjoni tal-liġi tagħti wkoll rimedju dwar kull għamil amministrativ li jikser il-Kostituzzjoni[22]. Huwa minnu li r-rikorrent ma ressaq l-ebda kawża ta' dik l-għamla minn dak inhar li l-Awtorita' intimata ma ġeddidtlux il-liċenza. Madankollu, kif sewwa jgħid ir-rikorrent u għar-raġunijiet l-oħrajn li sejrin jissemmew meta l-Qorti sejra tqis l-eċċezzjoni preliminari li ġejja, kieku r-rikorrent għażel li jinqeda b'dak ir-rimedju ordinarju, xorta waħda ma kienx jingħata stħarriġ fuq kull aspett tal-ilment tiegħu, b'mod partikolari dawk dwar l-allegat ksur tal-jeddijiet tiegħu kif

---

[20] Rik. Kost. 60/07GCD (imħollija għall-provvediment għat-3.10.2008)
[21] Dok "LCA", f'paġġ. 325 – 9 tal-proċess
[22] Art. 469A(1)(a) tal-Kap 12

imħarsin fil-Konvenzjoni, u wisq anqas seta' jingħata rimedju sħiħ;

Illi għalhekk, il-Qorti m'hijiex qiegħda tilqa' din l-eċċezzjoni;

Illi għalhekk, **għal dak li jirrigwarda t-talba tal-intimati biex il-Qorti tqis jekk għandhiex tinqeda bid-diskrezzjoni li ma twettaqx is-setgħat "kostituzzjonali" tagħha** din il-Qorti hija tal-fehma li m'għandhiex tilqa' dik l-istedina. Kif sewwa jissottometti r-rikorrent fin-Nota tiegħu[23], ukoll kieku seta' jingħad li hu kellu r-rimedju tal-azzjoni tal-istħarriġ ġudizzjarju biex jattakka n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu, xorta waħda jibqa' l-fatt li l-ilment tiegħu huwa dirett lejn ir-Regolament innifsu. Fi kliem ieħor, jekk kemm-il darba r-Regolament huwa l-għajn u r-raġuni li minħabba fiha r-rikorrent qiegħed jew jista' jġarrab ksur ta xi wieħed jew iżjed mill-jeddijiet fundamentali tiegħu, l-azzjoni tal-istħarriġ ġudizzjarju waħedha ma kienet se' tagħti l-ebda rimedju sħiħ għall-qagħda tiegħu;

Illi l-Awtorita' intimata, li wkoll qanqlet din l-eċċezzjoni, tgħid li jekk kemm-il darba r-rikorrent qiegħed jattakka s-siwi tar-Regolament 6, hija ma tistax titqies responsabbli minħabba f'hekk, għaliex m'huwiex mogħti lilha li tonqos li tapplika liġi li ma kinitx hi li għamlet[24]. Dan l-argument, fil-fehma tal-Qorti, ma jibdel xejn minn dak li ngħad aktar qabel, għaliex huwa fatt li, għalkemm ir-rikorrent ma jagħmilx talba speċifika biex il-Qorti tippronunzja ruħha dwar ir-Regolament 6 tal-Avviż Legali, fis-seba' u fid-disa' premessi tar-rikors tiegħu jgħid b'mod ċar li hu sewwasew minħabba t-tħaddim ta' dak ir-Regolanment (kif emendat) li huwa ġarrab il-ksur tal-jeddijiet konvenzjonali minnu msemmijin;

Illi l-intimati Avukat Ġenerali u Ministru għall-Kompetitivita' u Komunikazzjoni wkoll itennu li l-Qorti jmissha tapplika r-regola tal-*proviso* tal-artikolu 4(2) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta u tagħżel li ma tismax il-kawża. Huma

[23] Paġġ 365 – 6 tal-proċess
[24] Paġ. 385 tal-proċess

jżidu jgħidu li l-azzjoni tar-rikorrent hija determinata mit-termini tar-rikors promotur u dan jitkellem biss dwar il-fatt tan-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu. B'mod partikolari jgħidu li r-rikorrent imkien fir-rikors promotur ma jqanqal speċifikatament il-kwestjoni dwar is-siwi fih innifsu tal-Avviż Legali (kif mibdul), u għalhekk mhux imħolli li "joħloq *issue* ġdida" matul is-smigħ tal-kawża;

Illi din il-Qorti, filwaqt li toqgħod b'seba' għajnejn li timxi mal-atti li bihom tressqet il-kawża, ma tistax tilqa' din is-sottomissjoni tal-intimati u tiżola l-qafas tal-ilment tar-rikorrent f'kompartimenti separati minn xulxin. Hija l-fehma sħiħa tal-Qorti li l-ilment tar-rikorrent ma jistax ikun mistħarreġ sewwa jekk mhux se' jkun mistħarreġ ukoll ir-Regolament 6 tal-Avviż Legali rilevanti. Kif ingħad qabel, ukoll jekk ir-rikorrent ma ressaqx talba speċifika biex il-Qorti tiddikjara l-imsemmi Regolament bħala wieħed anti konvenzjonali, dak ir-Regolament huwa s-sinsla li fuqha jinbnew kemm it-teżi tar-rikorrent u kif ukoll il-ġustifikazzjoni mressqa 'l quddiem mill-intimati. Minbarra dan, huwa miżmum ukoll bħala regola ta' proċedura li f'kawżi dwar ilmenti ta' ksur ta' drittijiet fundamentali "ir-rikorrent mhux imxekkel bil-limitazzjonijiet kontemplati fil-Kodiċi tal-Organiżżazzjoniu Proċedura Ċivili għal dak li jirrigwarda kawżali u talbiet"[25];

Illi llum il-ġurnata l-kriterji li jmisshom jitqiesu f'eċċezzjoni bħal din jinsabu stabiliti b'mod konsistenti mill-qrati Maltin. Din il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha toqgħod terġa' tfissirhom, u tillimita ruħha biex tirreferi għas-sentenza tagħha tat-30 ta' Ġunju, 2005, fil-kawża ***Tretyak vs Direttur taċ-Ċittadinanza u Expatriate Affairs***[26], li kienet konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fis-16 ta' Jannar, 2006. Dik l-istess Qorti għadha żżomm l-istess prinċipji kif muri f'deċiżjoni li ngħatat dan l-aħħar dwar l-istess eċċezzjoni[27];

---

[25] P.A. (Kost.) AJM **3.5.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Anthony Żarb et vs L-Avukat Ġenerali et***

[26] Rik. Kost. Nru. 22/05JRM

[27] Kost. **31.10.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Caruana et vs Il-Prim Ministru et*** (Rik. Kost. 44/06)

Illi meta jissemma li jkun hemm rimedju ieħor xieraq, irid jintwera li dan ikun rimedju aċċessibbli, xieraq, effettiv u adegwat biex jindirizza l-ksur jew theddid ta' ksur lamentat[28]. M'hemmx għalfejn li, biex jitqies bħala effettiv, ir-rimedju jintwera bħala wieħed li se' jagħti lir-rikorrent suċċess garantit, biżżejjed li jintwera li jkun wieħed li jista' jiġi segwit b'mod prattiku, effettiv u effikaċi[29]. L-eżistenza li tassew ikun (jew kien) hemm rimedju alternativ xieraq trid tintwera mill-intimat li fuqu jaqa' l-piż tal-prova biex jikkonvinċi lil din il-Qorti biex tagħżel li ma teżerċitax is-setgħat tagħha biex tisma' l-kawża;

Illi għalhekk, din il-Qorti qiegħda tagħżel li twettaq is-setgħat mogħtijin lilha biex tistħarreġ il-każ tar-rikorrent f'din is-sede kostituzzjonali u konvenzjonali;

Illi minħabba f'hekk, il-Qorti m'hijiex sejra tilqa' t-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet tal-intimati Avukat Ġenerali u Ministru għall-Kompetitivita' u Komunikazzjonijiet;
Illi **għal dak li jirrigwarda l-*locus standi* tal-intimat Avukat Ġenerali f'din il-kawża**, l-intimati jisħqu[30] li l-għamil li minnu jilminta r-rikorrent ma sarx mill-intimat Avukat Ġenerali, iżda minn terzi. Din il-Qorti tqis li għalkemm huwa minnu li l-Avukat Ġenerali ma joħroġ l-ebda liċenza bħal dik mertu tal-kawża, diġa' ngħad li l-qofol tal-ilment tar-rikorrent huwa t-tħaddim fil-konfront tiegħu tar-Regolament li mpona kundizzjonijiet ġodda għall-ħruġ (u t-tiġdid) tal-liċenza ta' *shore foremen*. Fil-fehma tal-Qorti, meta ilment kostituzzjonali jattakka s-siwi ta' għamil imwettaq minn xi funzjonarju tal-Gvern jew minn xi awtorita' pubblika wkoll jekk dan jingħad li jkun qiegħed isir bis-setgħa ta' xi dispożizzjoni ta' liġi (li l-ilment iqis li tista' tkun ta' ħsara għal xi jedd fundamentali tar-rikorrent) – kemm jekk ewlenija u kif ukoll sussidjarja – huwa l-Avukat Ġenerali li, bi tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, għandu

---

28 Ara Kost **5.4.1991** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella vs Kummissarju tal-Pulizija et*** (Kollez. Vol: **LXXV.i.106**)

29 P.A. Kost. **9.3.1996** fil-kawża fl-ismijiet ***Clifton Borġ vs Kummissarju tal-Pulizija*** (mhix pubblikata)

30 Paġ. 411 tal-proċess

jitqies bħala l-kuntradittur leġittimu ta' lment bħal dak[31]: ħadd mill-intimati l-oħrajn ma jista' jidħol minflokhom;

Illi għalhekk il-Qorti qiegħda tiċħad ukoll din l-eċċezzjoni;

Illi l-Qorti sejra issa tqis l-ilmenti tar-rikorrent fil-mertu. Iżda qabel tagħmel dan jidhrilha xieraq li tindirizza żewġ argumenti li l-intimati ressqu kemm fit-Tweġiba tagħhom u kif ukoll fin-Noti ta' Sottomissjonijiet rispettivi. Fl-ewwel argument, huma jgħidu li, bis-saħħa ta' din il-kawża, r-rikorrent qiegħed jipprova jibdel dritt suġġett għal diskrezzjoni fi dritt dejjiemi. Dan jgħiduh b'riferenza għall-fatt li skond l-artikolu 5 tal-Kapitolu 171, il-liċenza ta' *shore foreman* **tista'** tiġġedded minn sena għal sena. Il-Qorti trid tagħmilha ċara li l-ebda parti m'hija tikkontesta l-fatt li liċenza bħal dik li tolqot lir-rikorrent hija waħda li **teħtieġ tiġdid** kull sena kalendarja u li dak it-tiġdid m'huwiex awtomatiku, iżda huwa suġġett għall-kundizzjonijiet li l-liġi timponi. Iżda f'dan il-każ, ir-rikorrent jgħid li n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza li huwa kellu kien wieħed li jikser il-jeddijiet fundamentali tiegħu u huwa f'dan id-dawl biss li l-azzjoni tiegħu qiegħda titqies. Bl-ebda mod m'għandha din il-Qorti tinftehem li, f'każ li tilqa' l-ilment tar-rikorrent, tkun qiegħda timponi rabta fuq l-intimati biex għal dejjem u bla ebda riserva jibqgħu tabilfors joħorġu liċenza lir-rikorrent (jew xi ħaddieħor fil-qagħda tiegħu) biex jaħdem bħala *shore foreman*;

Illi fit-tieni argument, l-Awtorita' intimata tipprova toħloq differenza bejn it-tħassir ta' liċenza (revoka) u n-nuqqas ta' tiġdid tagħha. B'hekk hija tgħid li, ladarba fil-każ tar-rikorrent hemm nuqqas ta' tiġdid, allura ma jistax isejjes l-ilmenti tiegħu bħallikieku l-liċenza tteħditlu. Il-Qorti tqis dan l-argument bħala sofiżmu. Mistħoqqa kemm hija mistħoqqa d-distinzjoni bejn tħassir u nuqqas ta' tiġdid, l-effett konkret tan-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza li ġarrab ir-rikorrent hu l-istess daqslikieku l-liċenza tħassret. Dan jingħad għaliex tali nuqqas ta' tiġdid ma kienx marbut ma' xi ħaġa li r-rikorrent seta' jagħmel biex jerġa' jkun eliġibbli jikseb il-liċenza. Lanqas kien marbut ma' xi nuqqas jew

[31] Kost. **6.8.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella et vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et*** (Kollez. Vol: **LXXXV.i.56)** a fol. 82 -3

ksur ta' xi kundizzjoni li kienet twassal għat-tħassir tal-liċenza. Kien nuqqas ta' tiġdid li kien marbut ma' ċirkostanza (li kienet teżisti diġa' għal bosta snin qabel ma nbidlet il-liġi kif inhi llum) li bil-bidla fir-Regolament u minkejja r-rieda tiegħu r-rikorrent ma jista' jagħmel xejn biex ireġġagħha lura;

Illi **għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur tal-artikolu 3 tal-Konvenzjoni**, ir-rikorrent jgħid li l-fatt li, bil-mod ħesrem u forzat li bih il-liċenza tiegħu ma ġġedditx, l-intimati jew min minnhom qegħduh f'sitwazzjoni umiljanti u li baxxietu mhux biss f'għajnejn qrabatu, imma wkoll f'għajnejn il-ħaddiema tiegħu u ta' sħabu l-oħrajn;

Illi l-Awtorita' intimata twarrab dawn l-argumenti tar-rikorrent u tisħaq li dak li sar ma jista' bl-ebda tiġbid tal-immaġinazzjoni jwassal biex jitqies li r-rikorrent kien ittrattat b'mod inuman jew li kien maħsub li jumiljah. Ittenni li n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu ma kienx arbitrarju, iżda skond il-liġi fis-seħħ fiż-żmien rilevanti. Iżżid tgħid ukoll li lanqas ma sar għall-għarrieda, tant li hemm provi fl-atti tal-kawża nfushom li r-rikorrent innifsu kien sema' (ukoll jekk qieshom bħala għajdut) li waħda mill-kundizzjonijiet il-ġodda tat-tiġdid tal-liċenza kellha tkun l-iffissar ta' eta' ta' irtirar. Fuq kollox, hija tgħid li ċ-ċaħda waħedha tal-liċenza ma waqqfitx lir-rikorrent milli jkompli jaħdem jekk tassew li saħħtu tippermettilu;

Illi l-artikolu tal-Konvenzjoni jitkellem dwar (i) tortura, jew (ii) trattament inuman jew degradanti jew (iii) piena inumana jew degradanti. Jidher li r-rikorrent qiegħed isejjes l-ilment tiegħu taħt ir-ras tat-trattament degradanti. Kemm hu hekk, huwa jgħid li bid-deċiżjoni meħuda, qiegħed iġarrab umiljazzjoni quddiem qrabatu, fl-istima li suppost ikollu mill-impjegati tiegħu u f'għajnejn sħabu li magħhom kien jaħdem. Ir-rikorrent la qiegħed jitkellem dwar tortura u lanqas dwar piena inumana jew degradanti. Lanqas ma jitkellem dwar trattament inuman. Trattament inuman m'huwiex l-istess bħal trattament degradanti, b'tal-ewwel jitqies bħala iżjed qalil u gravi;

Illi bil-kliem "trattament degradanti" wieħed jifhem "*treatment that humiliates or debases ... Degrading treatment in the sense of article 3 is conduct that 'grossly humiliates', although causing less suffering than torture. The question is whether a person of the applicant's sex, age, health, etc., of normal sensibilities would be grossly humiliated in all the circumstances of the case*."[32] Imġiba li twassal lil persuna biex tagħmel xi ħaġa kontra r-rieda jew kontra l-kuxjenza tagħha tista' wkoll titqies bħala trattament degradanti. F'xi każijiet tqies li, flimkien ma' dawn il-kriterji, jkun irid jintwera wkoll li min ikun wettaq l-għemil degradanti jkun għamel dan bil-fehma jew l-intenzjoni li jżeblaħ, iċekken jew jumilja 'l vittma, imma jidher li jkun iżjed għaqli li wieħed iqis it-trattament li jkun ingħata fiċ-ċirkostanzi konkreti tal-persuna li tkun għaddiet minn dak it-trattament u tal-każ li fih ikun iġġarrab[33], għalkemm ma tiddependix lanqas għal kollox fuq dak li suġġettivament tħoss il-persuna mġarrba[34];

Illi biex iseħħ ksur tal-artikolu 3, it-trattament degradanti jrid jintwera li "gravement ibaxxi lil dak li jkun quddiem ħaddieħor .... u jidher li llum hu ġeneralment aċċettat li biex trattament determinat jaqa' taħt il-komminazzjonijiet tad-dispożizzjonijiet fuq ċitati[35] jeħtieġ ċertu grad ta' gravita'"[36]. Għalhekk, biex trattament jitqies li jkun degradanti, irid jintwera li jmur lil hinn minn sempliċi inkonvenjenza jew disaġju[37];

Illi fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti tqis li ma jistax jingħad li l-fatt tan-nuqqas ta' tiġdid ta' liċenza favur ir-rikorrent jista' jitqies bħala għamil li jikser l-artikolu 3 tal-Konvenzjoni, imqar taħt il-kawżali tat-trattament degradanti. Dan jingħad ukoll għaliex il-jedd li wieħed jaħdem[38], għalkemm wieħed mill-jeddijiet li l-Kostituzzjoni tqisu fost dawk ta' prinċipju li fuqhom jinbena l-Istat Malti,

---

[32] Harris, O'Boyle & Warbrick <u>Law of the European Convention of Human Rights</u>, paġġ. 80 - 1

[33] Kost. **6.12.1989** fil-kawża fl-ismijiet ***Fenech vs Kummissarju tal-Pulizija*** (Kollez. Vol: **LXXIII.i.239**)

[34] P.A. (Kost.) TM **19.10.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Lawrence Gatt vs L-Onor. Prim Ministru et*** (konfermata fil-Qorti Kostituzzjonali fit-**12.2.2008**)

[35] F'dan il-każ, jiġifieri l-artikolu 36 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 3 tal-Konvenzjoni

[36] Kost. **20.7.1977** fil-kawża fl-ismijiet ***Ġużeppa Galea vs Segretarju tad-Djar et*** (Deċ. Kost. II, Għ.S.L., paġ. 549)

[37] Kost. **18.11.1989** fil-kawża fl-ismijiet ***Testa vs Attard noe et*** (Kollez. Vol: **LXXIII.i.185)**

[38] Art. 7 tal-Kostituzzjoni

m'huwiex jedd esegwibbli[39] bħalma huma esegwibbli l-jeddijiet imħarsin fil-Kapitolu IV tal-istess Kostituzzjoni. Minbarra dan, jirriżulta mill-atti li n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza favur ir-rikorrent ma ssarrfitx fiċ-ċaħda għal kollox tal-ħidma tiegħu f'oqsma oħrajn marbutin ukoll max-xogħol fil-portijiet, u lanqas qiegħed jitqies bħala determinanti għaż-żamma fis-seħħ tal-kuntratti li huwa għandu mal-Malta Freeport Terminal Limited[40]. Kemm hu hekk, il-ħidma tar-rikorrent fil-Port Ħieles ma twaqqfitx minħabba ż-żamma tal-ħruġ tal-liċenza;

Illi għalhekk il-Qorti ma ssibx li r-rikorrent ġarrab ksur tal-artikolu 3 tal-Konvenzjoni;

Illi **għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni**, ir-rikorrent jagħmilha ċara li huwa jsejjes l-ilment tiegħu dwar dan il-jedd fuq żewġ ċirkostanzi: l-ewwel waħda hija n-nuqqas ta' smigħ xieraq mogħti lilu qabel ma ttieħdet id-deċiżjoni li ma tinħariġlux liċenza, filwaqt li (b'mod sussidjarju) t-tieni waħda hi li hu ma ngħatax widen meta ried li jkun konsultat huma u għaddejjin it-taħdidiet maħsuba biex iwittu t-triq tar-Riformi fil-Portijiet;

Illi f'dan ir-rigward, l-Awtorita' intimata tgħid li meta ma ħarġitx il-liċenza għal din is-sena lir-rikorrent, hija la kienet qiegħda tieħu deċiżjoni u lanqas ma kienet qiegħda tiddetermina dritt. Kulma kienet għamlet kien li applikat il-liġi li kienet torbotha. B'hekk tgħid li ma jista' qatt ikun li hija kisret dan il-jedd fundamentali tar-rikorrent u anqas u anqas kienet xi deċiżjoni li titlob smigħ minn qorti jew minn tribunal. Fuq kollox, iżżid tgħid li wieħed ma jistax jinqeda bl-artikolu 6 biex jistħarreġ il-proċess li jkun wassal għall-ħruġ ta' xi liġi jew dak li jwassal għal ftehim kollettiv;

Illi, min-naħa l-oħra, l-intimati l-oħrajn jgħidu li l-proċess tal-ħruġ ta' liċenza ma jista' jkun qatt kunsidrat bħala proċess ta' kontestazzjoni fejn l-applikant ikun f'qagħda kontradittorja għall-awtorita' li toħroġ il-liċenza. Minbarra

[39] Art. 21 tal-Kostituzzjoni
[40] Xhieda ta' Dr. Stanley Portelli 24.1.2008, f'paġġ 115 u 117 tal-proċess

dan, l-istess awtorita' mogħnija mil-liġi b'setgħa li toħroġ jew iġġedded liċenza m'hijiex "qorti" jew "tribunal" li tiddeċiedi xi kwestjoni bejn partijiet oħrajn;

Illi r-rikorrent jargumenta li l-kwestjoni taż-żamma jew iċ-ċaħda tal-liċenza tiegħu bħala *shore foreman* hija waħda li taqa' sewwa taħt it-tifsira ta' "deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u ta' l-obbligi" kif maħsuba fl-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni. Fuq dan l-argument, l-intimati jqanqlu dubju dwar jekk in-natura tal-kwestjoni partikolari tar-rikorrent – jiġifieri l-ħruġ ta' liċenza biex ikun jista' jwettaq attivita' ekonomika – taqax jew le fl-isfera ta' interess li għalih jgħodd l-artikolu 6. F'dan ir-rigward inkiteb li "*The Court, building on continental legal theories, has drawn a distinction between 'civil rights and obligations' and public law disputes, and has held that the latter are not covered by Article 6; these have traditionally included disputes concerning issues such as immigration and asylum, extradition, taxation, aspects of public employment, and others. ... This distinction is, however, in constant flux and will therefore require careful analysis on a case-by-case basis. ... In the context of 'civil rights and obligations', Article 6 only applies if there is a 'dispute' or* contestation *which is directly decisive of that right, and only where that right is one that is – at least arguably – recognised by domestic law. The Court has made it clear that Article 6 will not assist to create a 'civil right' where none exists under domestic law. It is not enough if there is a 'tenuous connection' between the dispute and the civil right, the determination of the existence of the right and/or its nature and extent must be the object – or at least one of the objects – of the dispute. Article 6 does not apply to the exercise of an administrative decision-making power by a public authority itself, but only to any dispute arising therefrom*"[41];

Illi l-atti ta' din il-kawża juru sewwa li l-qofol tal-kwestjoni marbuta man-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tar-rikorrent huwa wieħed "pekunjarju". L-ewwel effett tan-nuqqas ta' tiġdid huwa wieħed li jżomm lir-rikorrent milli jwettaq

[41] Gordon, Ward & Eicke _The Strasbourg Case Law_ (2001), paġ. 366

attivita' ekonomika li kienet tirrendilu b'mod li seta' bis-saħħa tagħha jħaddem organiżżazzjoni ta' ħaddiema dipendenti. Għalhekk, minkejja l-fatt li l-kwestjoni li nħolqot bejn ir-rikorrent u l-Awtorita' intimata setgħet kienet waħda ta' għamil amministrattiv, tali għamil kien jolqot drittijiet tar-rikorrent li huma ta' bixra "pekunjarja"[42] u kien għamil li jħoll u jorbot jekk kemm-il darba r-rikorrent setax jibqa' jwettaq iżjed dik il-ħidma;

Illi madankollu, l-jedd għal smigħ xieraq imħares bl-imsemmi artikolu 6 jimplika dritt ta' aċċess għal qorti jew tribunal indipendenti b'setgħa sħiħa fid-dritt u fil-fatt li jisma' l-ilment tal-persuna mġarrba u li jista' jagħti rimedju sħiħ u effettiv f'każ ta' sejbien ta' ksur ta' tali jedd jew obbligazzjoni ċivili u dan fi żmien xieraq u raġonevoli. Iżda dak l-artikolu ma jgħoddx fejn joħroġ ċar li l-persuna mġarrba ma jkollhiex "jedd ċivili" li dwaru tista' tqum il-kwestjoni[43];

Illi, kif ingħad, ir-rikorrent jilminta li qatt ma ngħata smigħ xieraq qabel ma d-Direttur intimat qatagħha li ma jġeddidx il-liċenza għas-sena kurrenti. Iżda l-Qorti hija tal-fehma li l-intimat Direttur tal-Portijiet ma jistax jitqies li huwa "qorti" jew "tribunal" vestit b'setgħa li jiddetermina xi jedd ċivili. Il-fatt li huwa nnifsu għandu d-diskrezzjoni li joħroġ il-liċenza u fil-fatt tinħareġ (jekk ikun il-każ) taħt l-awtorita' tiegħu, ineħħi kull sembjanza ta' organu li l-applikant għandu l-jedd li jaċċedi għalih għad-determinazzjoni tal-jedd ċivili tiegħu li jingħata liċenza. F'każ bħal dan il-persuna li għandha s-setgħa li toħroġ il-liċenza hija l-istess persuna li tiddeċiedi jekk l-applikant jistħoqqlux jingħata dik il-liċenza. Minħabba f'hekk, jidher li jonqos element kostitutiv ewlieni li bis-saħħa tiegħu jista' jingħad li japplika l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni f'sitwazzjoni bħal din;

Illi dwar l-aspett l-ieħor tal-ilment fis-sens li r-rikorrent ma ngħatax udjenza biex iressaq is-sottomissjonijiet tiegħu hu

---

[42] Ara Q.E.D.B. **26.3.92** fil-kawża fl-ismijiet ***Editions Periscope vs Franza*** (Applik. Nru. 11760/85) §§ 40 u Q.E.D.B. **28.6.1978** fil-kawża fl-ismijiet ***Konig vs RepubblikaFederali tal-Ġermanja*** (Applik. Nru. 6232/73) §§ 89 – 95 (din tal-aħħar kienet tirrigwarda każ ta' rtirar ta' liċenza biex wieħed jaħdem bħala tabib)

[43] Q.E.D.B. **12.2.1990** fil-kawża fl-ismijiet ***Powell and Rainer vs Renju Unit*** (Applil. Nru. 9310/81) §§ 35 -6 u Q.E.D.B. **11.12.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Sultana vs Malta*** (Applik. Nru. 930/04)

u għaddej il-proċess ta' konsultazzjoni qabel jitfassal il-ftehim kollettiv, din il-Qorti m'hijiex tal-fehma li b'daqshekk seħħ xi ksur tal-Artikolu 6. Kif sewwa tirrileva l-Awtorita' intimata, in-negozjati għat-tfassil tal-ftehim kollettiv il-ġdid kienu qegħdin isiru b'mod regolari u sa minn dejjem ma' dik il-*union* li, fil-waqt partikolari, kienet mogħtija għarfien bħala li tirrappreżenta lill-maġġoranza tal-persuni interessati fil-kategorija. Din hija l-prattika normali u mistennija fejn jidħol il-*collective bargaining*: il-Qorti ma tqisx mistħoqq l-ilment tar-rikorrent fis-sens li hu seta' jinsisti li l-proposti jew sottomissjonijiet tiegħu kellhom ikunu tabilfors mismugħa u meqjusa minn dawk involuti fin-negozjati. Dan kien iġib fix-xejn it-tħaddim tal-prattika industrijali fil-qasam ta' negozjar;

Illi għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti ma ssibx li r-rikorrent seħħlu juri li ġarrab ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni;

Illi **għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur tal-ewwel artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni** r-rikorrent iqis li n-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu tissarraf f'ċaħda mill-possedimenti tiegħu. Huwa jfisser li fil-każ tiegħu l-liċenza hija possediment li hu marbut sfiq mal-attivita' kummerċjali u lavorativa tiegħu u mingħajrha dik l-attivita' tieqaf. Min-naħa tagħhom, l-intimati jtennu argumenti kuntrarji. L-Awtorita' intimata tgħid li r-rikorrent naqas li juri li l-liċenza ta' *foreman* imissha titqies bħala "possediment" għall-finijiet tal-imsemmi artikolu. Iżżid tgħid li ladarba r-rikorrent innifsu jistqarr li l-liċenza la setgħet titwella u lanqas tintiret, allura dan ukoll juri li liċenza ma taqax taħt il-ġid li jgawdi l-ħarsien tal-artikolu msemmi. Imbagħad, minħabba t-tiġdid tagħha ta' kull sena, lanqas jista' wieħed iqabbel liċenza ta' *foreman* ma' *warrant* li jinħareġ biex professjonist jista' jeżerċita l-professjoni tiegħu. Min-naħa l-oħra, l-intimati l-oħrajn jissottomettu[44] li ladarba persuna trid tapplika kull sena għat-tiġdid ta' liċenza, ma jistax jingħad li dik il-persuna hija s-sid tal-liċenza, jew li tabilfors dik il-liċenza sejra tinħarġilha. Fi kliem ieħor, l-intimati jridu li sakemm

[44] Paġ. 416 tal-proċess

tinħareġ jew tiġġedded liċenza, l-applikant fil-fatt ma jkollu "possediment" ta' xejn;

Illi ma hemm l-ebda dubju li t-tifsira mogħtija lill-kelma "possedimenti" fl-imsemmi artikolu tal-Konvenzjoni hija waħda wiesgħa u żgur tmur lil hinn mit-tifsira ta' sempliċi proprjeta'. Kemm hu hekk "*the word 'possessions' ... indicates that a wide range of proprietal interests were intended to be protected. It embraces immoveable and moveable property and corporeal and incorporeal interests, such as shares and patents. Contractual rights, including leases, and judgment debts are possessions.* ***The essential characteristic is the acquired economic value of the individual interest***"[45]. Fid-dawl ta' dawn il-fehmiet ċari, ma jidhirx li l-intimati għandhom raġun iqisu l-liċenza tar-rikorrent bħala non-possediment għall-finijiet tal-artikolu taħt eżami;

Illi għalhekk għal dak li jirrigwarda l-każ tal-lum, liċenza li biha wieħed jista' jwettaq attivita' kummerċjali hija fil-fatt meqjusa bħala sura ta' "possediment" għall-finijiet tal-imsemmi artikolu u n-nuqqas ta' tiġdid tagħha jaf ikun indħil jew saħansitra ċaħda tat-tgawdija paċifika tiegħu min-naħa tal-persuna liċenjata li jagħti lok biex il-Qorti tistħarreġ jekk kienx hemm il-kundizzjonijiet maħsuba taħt it-tieni paragrafu tal-istess artikolu[46];

Illi l-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni jipprovdi li kull persuna għandha dritt għat-tgawdija paċifika tal-possedimenti tagħha. Ħadd m'għandu jiġi ipprivat mill-possedimenti tiegħu ħlief fl-interess pubbliku u bla ħsara tal-kundizzjonijiet provduti mil-liġi u bil-prinċipji ġenerali tal-liġi internazzjonali. Iżda d-dispożizzjonijiet ta' qabel ma għandhom b'ebda mod inaqqsu d-dritt ta' Stat li jwettaq dawk il-liġijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-użu ta' proprjeta' skond l-interess ġenerali, jew biex jiżgura l-ħlas ta' taxxi jew kontribuzzjonijiet oħra jew pieni;

---

[45] Harris, O'Boyle & Warbrick *op. cit*, paġġ. 517

[46] Q.E.D.B. **10.7.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Bimer SA vs Moldova*** (Applik. Nru. 15084/03) §§ 49 u 51

Illi fit-tifsira u l-applikazzjoni li ngħatat mill-Qrati dwar l-imsemmija dispożizzjoni bħala parti mil-liġi tagħna, ingħad li din testendi biex tħares it-tgawdija ħielsa mill-persuna dwar ħwejjiġha (il-possedimenti tagħha) u mhux biss il-ħarsien mit-teħid ta' pussess kif maħsub fl-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni. Fil-każ tal-lum, ir-rikorrent m'huwiex jallega ksur tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni, imma biss tal-artikolu 1 tal-ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni;

Illi l-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll fih tliet regoli. L-ewwel regola tistabilixxi d-dritt li kull persuna (kemm fiżika u kif ukoll morali) tgawdi ħwejjiġha bil-kwiet. It-tieni regola trid li biex persuna ma titħalliex tgawdi ħwejjiġha bil-kwiet irid ikun hemm interess pubbliku u bla ħsara ta' kundizzjonijiet maħsuba fil-liġi u l-prinċipji ġenerali ta' dritt internazzjonali. It-tielet regola trid li l-ewwel żewġ regoli ma jnaqqsux il-jedd tal-Istat li jwettaq liġijiet li jkunu xierqa biex (a) jikkontrolla l-użu tal-ġid skond l-interess ġenerali, jew (b) biex jiżgura l-ħlas ta' taxxi, kontribuzzjonijiet jew pwieni. B'mod partikolari, fil-ħarsien tal-jedd imsemmi f'dak l-artikolu irid jintwera li jkun inżamm u tħares bilanċ xieraq bejn l-interessi tal-komunita' u dawk tal-individwu li ġidu jkun intlaqat mill-għamil tal-Istat. Dwar it-tifsir xieraq ta' dan l-artikolu, il-Qrati tagħna diġa'[47] taw il-fehmiet meqjusa tagħhom u ħarġu b'sensiela ta' prinċipji li fuqhom għandhom jintiżnu l-jeddijiet tal-individwu fuq naħa u dawk tal-Istat fuq in-naħa l-oħra;

Illi, fuq kollox, l-imsemmija tliet regoli tal-artikolu 1 huma msenslin waħda mal-oħra u għandhom jinftehmu b'qari ma' xulxin[48]. Għalhekk, filwaqt li l-liġijiet li jagħtu s-setgħa lill-Istat li jieħu ġid f'idejh għal għanijiet pubbliċi huma meqjusa bħala meħtieġa f'soċjeta' demokratika, dawn ma jagħtux jedd assolut jew insindakabbli lill-Istat, għaliex tali jedd għandu jitqies bħala eċċezzjoni jew limitazzjoni għall-jedd tal-individwu li jgawdi ħwejġu u ġidu bil-kwiet, u għalhekk l-Istat irid juri kif imiss li l-jedd tiegħu wettqu bil-qies u fil-parametri permessi mil-liġi;

---

[47] Ara, per eżempju, Kost. **28.12.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Pawlu Cachia vs Avukat Ġenerali et*** (Kollez. Vol: **LXXXV.i.615**)
[48] Q.E.D.B. **23.9.1982** fil-kawża fl-ismijiet ***Sporrong & Lonnroth vs Svezja*** (Applik. Nru. 7151/75) , § 61

Illi ta' min jgħid li l-imsemmi artikolu jirreferi għall-**interess** pubbliku jew ġenerali, u mhux għas-**skop** pubbliku, u huwa dan il-kriterju tal-interess li huwa l-qofol u jħoll u jorbot jekk għamil jiksirx dak l-artikolu konvenzjonali[49]. Il-kejl biex jitqies jekk tali interess pubbliku jew ġenerali jinstabx huwa dak li jqis jekk f'għamil partikolari joħroġx il-"*fair balance ... between the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights. The search for this balance is inherent in the whole of the Convention and is also reflected in the structure of Article 1*"[50];

Illi huwa stabilit li biex indħil fit-tgawdija tal-ġid ta' persuna jkun ġustifikat fl-interess ġenerali, irid jintwera li hemm utilita' konkreta għal dak l-indħil, u mhux sempliċi ipotesi ta' bżonn jew aspirazzjoni[51]. Minbarra dan, l-interess ġenerali jew pubbliku għandu jibqa' jseħħ għaż-żmien kollu tal-indħil fit-tgawdija tal-ġid tal-persuna[52];

Illi huwa mgħallem li, għall-finijiet ta' l-artikolu 1, "*there will be deprivation of property only where all the legal rights of the owner are extinguished by operation of law or by the exercise of a legal power to the same effect. ... In the absence of a formal extinction of the owner's right, the Court has been very cautious about accepting that a* de facto *deprivation of property qualifies as a 'deprivation' for the purposes of Article 1/2.* De facto *takings are generally understood to occur when the authorities interfere substantially with the enjoyment of possessions without formally divesting the owner of his title*."[53] Minbarra dan, huwa aċċettat li s-setgħa tal-Istat li jindaħal biex b'liġi jikkontrolla l-użu tal-ġid taħt l-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll hija setgħa wiesgħa u diskrezzjonali. Dejjem tibqa' l-ħtieġa li jintwera (mill-istess Stat) l-interess ġenerali u l-

[49] Kost. **6.10.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Mousu' et vs Direttur tal-Lottu Pubbliku et*** (Kollez. Vol: **LXXXIII.i.246**) (kawża dwar esproprju ta' post biex jintuża bħala banka tal-lottu)

[50] ***Sporrong & Lonnroth vs Svezja*** (Applik.Nru. 7151/75), § 69

[51] Kost. **28.12.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Cachia vs Avukat Ġenerali et*** (Kollez. Vol: **LXXXV.i.615**)

[52] Kost. **10.10.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Francis Beżżina Wettinger et vs Kummissarju tal-Artijiet***

[53] Harris, O'Boyle & Warbrick *Op. Cit.* , paġġ. 527-8

bilanċ xieraq bejn l-interessi tal-individwu u dak tal-komunita'[54];

Illi f'dan ir-rigward jiksbu siwi qawwi d-dispożizzjonijiet tat-tieni paragrafu tal-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll. Dan jingħad għaliex ir-raġuni li nġiebet quddiem din il-Qorti bħala dik li wasslet għall-bdil fl-Avviż Legali 90 tal-1993 (u b'mod partikolari dik il-parti dwar il-kundizzjonijiet tal-liċenzi tal-*foremen*) kienet il-ħtieġa ta' bidla sħiħa fis-sistema tax-xogħol fil-portijiet Maltin biex tkun waħda tajba daqskemm effiċjenti għaż-żminijiet tal-lum[55]. Dan huwa fatt li joħroġ mill-atti, fejn saħansitra l-kwestjonijiet kollha kienu nqalgħu fi ħdan il-proċess twil li għal dawn l-aħħar snin kien għaddej bil-għan li jwassal għal ri-organiżżazzjoni tas-settur kollu[56]. Wieħed minn dawn l-oqsma kien sewwasew il-mod kif ikun organiżżat ix-xogħol tal-ħaddiema tal-port[57];

Illi jidher li, fil-każ tal-*foremen*, inħass li l-għadd huwa ogħla minn kemm meħtieġ[58]. Kemm hu hekk jissemma li l-għadd għandu jkun marbut ma' ħtiġijiet fattwali tal-volum tax-xogħol li jgħaddi mill-portijiet Maltin u li, skond il-miri mfassla, mhux se' jkun jeħtieġ l-għadd ta' "*gangs*" li hemm illum. L-Awtorita' intimata u d-Direttur intimat għamluha ċara li bit-tqassim maħsub fil-ġejjieni qrib, is-sistema tax-xogħol fil-portijiet tkun tista' tinqeda b'anqas burdnara b'iżjed effiċenza. B'dan il-ħsieb l-għan mixtieq tar-riforma kollha hija dik li l-ispejjeż tax-xogħol li jgħaddi mill-portijiet jonqsu u b'hekk tgawdi s-soċjeta' in ġenerali billi jorħsu l-prezzijiet lill-konsumatur. Biex jintlaħaq dan l-għan, allura, waħda mill-bidliet kienet dik li jitnaqqas l-għadd ta' *shore foremen* billi tkun iffissata eta' għall-ħruġ ta' liċenza. B'hekk intlaqat direttament ir-rikorrent u tnisslet il-kwestjoni li hija quddiem din il-Qorti llum;

Illi l-Qorti m'għandha l-ebda dubju li l-għan ewlieni wara r-Riforma tal-Portijiet huwa wieħed magħmul fl-interess

---

[54] Kost. **8.1.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Gera de' Petri Testaferrata Boniċi Għaxaq vs L-Avukat Ġenerali et***
[55] xhieda tal-Onor. Ċensu Galea 28.1.2008, f'paġ. 202 tal-proċess
[56] Xhieda ta' Dr. Marc Bonello 28.1.2008, f'paġġ 212 – 3 tal-proċess
[57] Xhieda ta' Louis Ċilia 4.2.2008, f'paġġ. 308 – 9 tal-proċess
[58] Xhieda ta' Charles Schembri 28.1.2008, f'paġġ. 263 – 7 tal-proċess

pubbliku in ġenerali u bi ħsieb leġittimu minbarra li huwa ta' fejda kbira għat-tisħiħ ekonomiku tal-pajjiż. L-istess jista' jingħad dwar jekk dawn il-miżuri kinux "legali". Il-bidliet maħsuba biex iwasslu għal tali riforma saru billi tfassal qafas legali – tant li r-Regolament 6 in kwestjoni huwa wieħed minn għadd ta' disposizzjonijiet li ddaħħlu fil-liġi – u għalhekk jista' jingħad li d-deċiżjoni li jitqiegħdu kundizzjonijiet oħrajn għall-eliġibilita' għal-liċenza ta' *foremen* hija deċiżjoni magħmula fil-parametri ta' qafas legali;

Illi l-kwestjoni li tat lil din il-Qorti ħafna x'taħseb hija jekk, minkejja dan kollu li ngħad, jistax jitqies li nżamm il-bilanċ bejn l-interess ġenerali tal-komunita' u d-dritt tar-rikorrent għat-tgawdija bil-kwiet ta' ħwejġu[59]. L-iżjed aspett ta' taħbil il-moħħ f'dan ir-rigward hu l-fatt li t-twaqqif jew ċaħda ta' tiġdid tal-liċenza tar-rikorrent seħħ bla ma saret xi għamla ta' kumpens. F'jum partikolari (u minkejja li kellu iżjed minn 65 sena) ir-rikorrent kellu t-tgawdija ta' liċenza li tħallih jaħdem xogħol partikolari, u l-għada, bla ma tbiddel xejn min-naħa tiegħu, dik it-tgawdija ntemmet u ma setax iżjed jibqa' jagħmel dak ix-xogħol. Il-Qorti tifhem ukoll li l-bidla fil-kundizzjonijiet għall-ħruġ jew tiġdid tal-liċenza bid-dħul tal-element tal-eta' tal-irtirar trid titqies fil-qafas ta' numru ta' tentativi li kienu saru minn jew f'isem *foremen* oħrajn fix-xhur ta' qabel ma daħal ir-Regolament fis-seħħ liema tentativi kellhom l-għan li jtajru dak li kienu jqisu bħala "monopolju" fil-ħidma tar-rikorrent;

Illi meta jittieħdu ċ-ċirkostanzi fattwali kollha marbuta mal-każ u l-konsiderazzjonijiet ta' dritt li jgħoddu għalihom, il-Qorti ssib li ma nżammitx proporzjonalita' bejn l-interess ġenerali u l-jeddijiet tar-rikorrent[60], u dan minħabba li r-rikorrent spiċċa jerfa' tagħbija eċċessiva u personali li l-istess awtoritajiet jidher li kienu jafu minn qabel li se' jiġri hekk[61]. Fuq kollox, għalkemm b'xi mod ir-rikorrent baqa' ma tiltifx il-kuntratti li huwa għandu fil-Port Ħieles, dan qiegħed jagħmlu bi spiża akbar biex iqabbad nies oħrajn

---

[59] Q.E.D.B. **26.9.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Fleri Soler & Camilleri vs Malta*** (Applik. Nru. 35349/05) §§ 60 - 70

[60] Q.E.D.B. **28.7.2005** fil-kawża fl-ismijiet ***Rosenzweig et vs Polonja*** (Applik. Nru. 51728/99) §§ 48 - 9

[61] Xhieda ta' Dr.Marc Bonello 24.1.2008, f'paġ. 225 tal-proċess

liċenzjati ħalli jkunu jistgħu jwettqu xogħol li mingħajr liċenza ma jistax isir. It-tneħħija tal-liċenza għalhekk, tista' titqies bħala teħid sħiħ tal-possediment li r-rikorrent kien igawdi għall-finijiet tal-ewwel paragrafu tal-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll;

Illi għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti ssib li r-rikorrent ġarrab ksur tal-jedd tiegħu taħt dan l-artikolu;

Illi **għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni** r-rikorrent iqis li bir-Regolament 6 tal-Avviż Legali, qiegħda ssir diskriminazzjoni bejn persuna *self employed* li tkun *shore foreman* u kull *self employed* ieħor. Filwaqt li, fis-sistema legali tagħna persuna *self employed* tista' tibqa' taħdem sa kemm tagħtiha saħħitha, fil-liġi speċjali li tolqot il-liċenza tiegħu, dik il-liġi arbitrarjament ħolqot limitu ta' eta' anqas. Iżid jgħid li dan imur ukoll kontra l-politika dikjarata tal-Gvern li jħalli lil min jagħlaq l-eta' tal-irtirar li jkompli jaħdem jekk jagħżel li jrid jagħmel dan. Ir-rikorrent jagħmilha ċara li d-diskriminazzjoni jorbotha mal-jedd tiegħu taħt l-ewwel artikolu tal-Ewwel Protokoll;

Illi fl-artikolu 14, il-Konvenzjoni trid li t-tgawdija tad-drittijiet u tal-libertajiet kontemplati fiha tkun assigurata bla diskriminazzjoni għal kull raġuni bħalma huma s-sess, razza, kulur, lingwa, reliġjon, opinjoni politika jew opinjoni oħra, oriġini nazzjonali jew soċjali, assoċjazzjoni ma' minoranza nazzjonali, proprjeta', twelid jew *status* ieħor;

Illi meta l-Qorti tistħarreġ l-ilment taħt l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni trid tagħmel dan billi żżomm quddiem għajnejha (i) li dak l-ilment jeħtieġ li jkun marbut ma' xi jedd ieħor imħares mill-Konvenzjoni, u (ii) li l-kawżali tad-diskriminazzjoni msemmijin f'dak l-artikolu huma biss indikativi u jistgħu jkunu usa' mill-kawżali maħsuba fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni. Wieħed irid iqis ukoll li (iii) it-trattament differenti mogħti bejn kategorija ta' persuni u oħra trid tkun waħda leġittima u raġonevoli, u għalhekk mhux kull trattament differenti jwassal għal sejbien ta' trattament diskriminatorju bi ksur tal-imsemmi artikolu

14[62]. Madankollu, persuna tista' ssejjes talba taħt dan l-artikolu minkejja li la tista' turi u lanqas biss tippretendi ksur ta' xi jedd "sostantiv" ieħor imħares mill-Konvenzjoni, sakemm tali talba taqa' fl-"ambitu" ta' jedd bħal dak[63];

Illi l-Awtorita' intimata tgħid li l-artikolu 14 ma jgħoddx għall-każ tar-rikorrent, għaliex l-eta' m'hijiex wieħed mill-kriterji li jistgħu jsejsu d-diskriminazzjoni taħt dak l-artikolu. Il-Qorti ma taqbilx ma' dan l-argument, għaliex "*the list of specific grounds on the basis of which discrimination in the area of a Convention right is prohibited is a long one and not exhaustive. The grounds on the list are examples ('any ground such as . . .') and the final one ('or other status') is open-ended*"[64]. B'żieda ma' dan, tajjeb jingħad li d-dritt komunitarju[65] kif adottat fl-ordinament Malti[66], jagħmlu distinzjonijiet bażati fuq l-eta' bħala waħda mir-raġunijiet li dwarhom tista' sseħħ diskriminazzjoni – kemm jekk diretta u kif ukoll jekk indiretta – fil-qasam tal-impieg;

Illi illum il-ġurnata jidher li huwa stabilit li "*a difference in treatment is discriminatory, for the purposes of Article 14 of the Convention, if it has 'no objective and reasonable justification'. In other words, the notion of discrimination includes in general cases where a person or group is treated, without proper justification, less favourably than another, even though the more favourable treatment is not called for by the Convention. Article 14 does not prohibit distinctions in treatment which are founded on an objective assessment of essentially different factual circumstances and which, being based on the public interest, strike a fair balance between the protection of the interests of the community and respect for the rights and freedoms safeguarded by the Convention. The Contracting States enjoy a certain margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in*

---

[62] Q.E.D.B. **23.7.1968** fil-***Case Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium vs Belġju*** (Applik. Nru. 1474/62 et.), § 10, u Q.E.D.B. **8.7.1986** fil-kawża fl-ismijiet ***Lithgow vs Renju Unit*** (Applik. Nru. 9006/80 et.), § 177

[63] Harris, O'Boyle & Warbrick <u>*Law of the European Convention on Human Rights*</u> (1995), paġġ. 465 – 6

[64] Harris, O'Boyle & Warbrick *op. cit.*, paġ. 463

[65] Ara Direttivi tal-Kunsill 43/2000, 78/2000, 73/2002 u 54/2006 fost l-oħrajn

[66] Reg. 3(1)(2) u 5 tar-Regolamenti tal-2004 dwar Trattament Ugwali fl-Impiegi (Avviż Legali 461/04) (LS 452.95) kif emendati bl-A.L. 53/07 u 338/07

otherwise similar situations justify a difference in treatment. The scope of the margin of appreciation will vary according to the circumstances, the subject-matter and its background, but the final decision as to observance of the Convention's requirements rests with the Court"[67];

Illi kif ingħad b'mod meqjus u miġbur mill-Qrati tagħna f'dan ir-rigward: "*biex tara jekk kienx hemm diskriminazzjoni bi ksur ta' dak li jrid l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni, il-Qorti trid tara jekk (1) kienx hemm differenza fil-mod kif persuni differenti tħallew igawdu l-jeddijiet imħarsa taħt il-Konvenzjoni, (2) din id-differenza fit-trattament kinitx bejn persuni li s-sitwazzjoni tagħhom kienet tixxiebah, (3) din id-differenza kinitx bil-ħsieb li jintlaħaq għan leġittimu; u (4) kienx hemm proporzjonalita' bejn id-differenza fit-trattament u l-għan li ried jintlaħaq permezz ta' dik id-differenza, jew kienx meħtieġ li jkun hemm dik id-differenza biex jintlaħaq dak il-għan. Huwa importanti, għalhekk, li l-paragun isir bejn persuni li huma placed in analogous situations*"[68];

Illi r-rikorrent jibni l-ilment tiegħu fuq il-fatt li r-raġuni waħdanija li ntwera li wasslet biex l-intimat ma ġeddidlux il-liċenza kienet l-eta' tal-istess rikorrent. Jidher li r-rikorrent għandu raġun jaħseb hekk, u dan għaliex meta nbidel ir-Regolament 6 tal-Avviż Legali 90 tal-1993, il-kundizzjonijiet ta' qabel għall-ħruġ ta' liċenza ma tneħħewx, iżda żdiedet waħda oħra li kienet titkellem dwar l-ogħla eta' ta' liċenzjat. Xhieda mressqa min-naħa tal-intimati wkoll jistqarru li l-eta' hija r-raġuni waħdanija għaliex il-liċenza tar-rikorrent ma ġġeddidtx[69]. Li kieku ma kinitx għal din il-bidla, ma jidhirx li kien ikun hemm raġuni oħra għaliex ir-rikorrent ma kinitx tinħariġlu l-liċenza. F'dan ir-rigward, jidher li r-rikorrent qiegħed jorbot l-ilment tiegħu mal-każ fejn l-artikolu 14 "*safeguards persons who are in analogous or relevantly similar positions against*

[67] QEDB **12.2.2008** fil-kawża fl-ismijiet ***Kafkaris vs Ċipru*** (Applik. Nru. 21906/04) § 161 (każ fejn persuna ikkundannata għal għomorha l-ħabs ma ngħatatx maħfra Presidenzjali bħal uħud oħrajn li kellhom l-istess kundanna u ngħatatilhom maħfra)
[68] P.A. (Kost) GCD **15.2.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Grech et vs Il-Ministru Responsabbli mill-Familja u s-Solidarjeta' Soċjali et*** (konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fid-**9.2.2007**) li kienet tirrigwarda każ ta' pensjonijiet
[69] Xhieda ta' Carmel Abela 4.2.2008, f'paġ. 260 tal-proċess

discriminatory differences in treatment that have as their basis or reason a personal characteristic ("status") by which persons or a group of persons are distinguishable from each other"[70]. B'hekk jitqies li l-artikolu 14 "*aims to strike down the offensive singling out of an individual or members of a particular group on their personal attributes*"[71];

Illi huwa prinċipju aċċettat li, f'każi ta' allegata diskriminazzjoni, jaqa' fuq il-persuna li tallegaha l-piż li jipprova kemm l-eżistenza ta' "tikketta" li minħabba fiha ngħata trattament differenti, u kif ukoll li kienet tassew tali "tikketta" li nisslet dak it-trattament differenti[72];

Illi fil-każ tar-rikorrent l-istħarriġ ta' dan l-ilment jeħtieġ żewġ konsiderazzjonijiet. L-ewwel konsiderazzjoni hi li r-rikorrent ma jistax jitfa' f'keffa waħda lilu nnifsu bħala *self employed* flimkien ma' kull ħaddieħor li huwa *self employed*. Kif ingħad qabel, it-tqabbil għall-finijiet ta' diskriminazzjoni għandu jsir ma' persuni f'qagħda analoga. Issa hija ħaġa naturali li ċ-ċirkostanzi partikolari tar-rikorrent bħala *shore foreman*, għalkemm huwa tassew *self employed*, ma jistgħux jitqabblu ma' dawk ta' kull persuna oħra li taħdem għal rasha għaliex mhux kull persuna li taħdem għal rasha teħtieġ liċenza biex twettaq ħidma. Ir-rikorrent innifsu jaċċetta l-ħtieġa ta' liċenza għall-għamla ta' xogħol tiegħu u dan għaliex jagħraf li x-xogħol ta' *shore foreman* għandu karatteristiċi partikolari mħarsin minn reġim ġuridiku għalih. Mela, jekk għandu jsir tqabbil irid isir ma' ħaddiema oħrajn *self employed* li x-xogħol tagħhom huwa wkoll regolat minn dik il-liġi speċjali. Fil-każ tal-lum, irriżulta li r-regolament li, bis-saħħa tiegħu, il-liċenza tar-rikorrent ma ġġeddidtx jgħodd għal kull min għalaq jew se' jagħlaq il-61 sena. Kemm hu hekk, jirriżulta li kull min ġie jew (fix-xhur li ġejjin) se' jiġi fl-istess sitwazzjoni tar-rikorrent ukoll tilef jew se' jitlef il-liċenza. Minħabba li r-regolament ma jagħmilx distinzjoni u minħabba li ntwera li t-tħaddim tiegħu s'issa laqat lil

---

[70] QEDB **6.4.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Thlimmenos vs Greċja*** (Applik. Nru. 34369/97) § 40 – 9

[71] K. Reid <u>A Practitoner's Guide to the European Convention on Human Rights</u> (1998), paġ. 195

[72] Harris, O'Boyle & Warbrick <u>*Op. Cit.*</u>, paġġ. 472 – 3

kulħadd l-istess, il-Qorti ma ssibx li r-rikorrent jista' jgħid li ġie diskriminat;

Illi t-tieni konsiderazzjoni hi li jidher li l-kriterju tal-eta' ddaħħal għal żewġ raġunijiet. Dawn joħorġu mill-provi u mis-sottomissjonijiet tal-intimati. L-ewwel raġuni hi minħabba li kien hemm il-ħsieb li l-eta' tal-irtirar ta' kull min jagħmel xogħol fil-port tkun l-istess – jiġifieri mal-għeluq tal-wieħed u sittin (61) sena. Dan il-kriterju jidher li kien wieħed ewlieni fit-tfassil tar-riforma. It-tieni raġuni li ngħatat[73] hija marbuta ma' konsiderazzjonijiet ta' saħħa u sigurta' fuq il-post tax-xogħol, fil-fehma li xogħol bħal dak ta' *shore foreman* huwa xogħol skabruż li ma jgħoddx għal minjaqbeż ċertu eta'. Il-Qorti – għalkemm wieħed jista' jsib ħafna x'jgħid dwar jekk l-eta' waħedha hijiex fattur determinanti li tikkawża riskju għas-saħħa u s-sigurta' ta' ħaddiem fuq il-post tax-xogħol tiegħu – tasal biex tqis li ż-żewġ raġunijiet imressqa 'l quddiem mill-intimati jistgħu tassew jitqiesu bħala ċirkostanzi maħsuba mil-liġi fejn differenza fit-trattament minħabba l-eta' m'għandux jitqies minnu nnifsu diskriminatorju;

Illi għalhekk, il-Qorti ma ssibx li r-rikorrent seħħlu juri li ġarrab ksur tal-jedd li ma jkunx diskriminat;
Illi **għar-rigward tar-rimedju** li r-rikorrent jistħoqqlu jingħata, il-Qorti qegħda żżomm quddiem għajnejha l-azzjoni kif imressqa mir-rikorrent u l-konklużjonijiet milħuqin minnha dwar il-ksur tal-jeddijiet tiegħu. Il-Qorti m'hijiex tal-fehma li d-dikjarazzjoni waħedha ta' ksur tal-jeddijiet tar-rikorrent hija rimedju xieraq u biżżejjed għalih. Min-naħa l-oħra, ma taħsibx lanqas li hija tista' tagħti provvediment li, biex jitwettaq, ikun imur kontra l-ittra espressa tal-liġi jew tar-regolamenti fis-seħħ. Għalhekk, f'dan l-istadju hija sejra taqta' biss dwar jekk ir-rikorrent ġarrabx jew le ksur ta' jeddijiet fundamentali tiegħu u tirriżerva li fi stadju ieħor tagħti deċiżjoni dwar ir-rimedju wara li tisma' sottomissjonijiet min-naħa tal-partijiet dwar dan l-aspett jekk ma jkunux, fil-frattemp, irregolaw irwieħhom mod ieħor;

[73] Ara x-xhieda ta' Gejtu Vella 18.3.2008, f'paġġ. 357 – 9 tal-proċess

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad l-eċċezzjonijiet preliminari tal-intimati billi, fiċ-ċirkostanzi, la huma mistħoqqa fil-fatt u lanqas fid-dritt;

Tiddikjara li, bin-nuqqas ta' tiġdid tal-liċenza tiegħu bħala *shore foreman*, ir-rikorrent ma ġarrab l-ebda ksur tal-jeddijiet tiegħu taħt l-artikoli 3 u 6 u 14 tal-Konvenzjoni;

Tiddikjara li, bl-imsemmi nuqqas ta' tiġdid, ir-rikorrent ġarrab ksur tal-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni;

Tiċħad l-eċċezzjonijiet fil-mertu tal-intimati; u

Tħalli l-kawża għall-kontinwazzjoni għas-sottomissjonijiet tal-partijiet dwar ir-rimedju xieraq li jistħoqqlu jingħata r-rikorrent;

Minħabba ċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ l-**ispejjeż tal-kawża** dwar il-kapi li dwarhom ingħatat is-sentenza jibqgħu mingħajr taxxa bejn il-partijiet.

Moqrija

< Sentenza In Parte >

--------------------------------TMIEM--------------------------------